

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра міжнародних економічних відносин

(повна найменування кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА  
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»  
РОЛЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ У  
СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини  
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма Міжнародні економічні відносини  
(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти  
групи МЕВ-41  
**СЕМЕНЮК Дарина Русланівна**

(підпис)

Керівник:  
к.е.н., доцент  
Урбан Оксана Анатоліївна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу  
допущено до захисту  
«\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2026 р.  
Гарант освітньої програми:  
д.е.н, професор  
Лютак Олена Миколаївна

(підпис)

Луцьк – 2026 року

# ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу і права

Кафедра міжнародних економічних відносин

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність: 292 «Міжнародні економічні відносини»

Освітня програма: «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародних економічних

відносин \_\_\_\_\_ к.е.н., доцент Олена БАУЛА

«\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2026 року

## ЗАВДАННЯ

### НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Семенюк Дарині Русланівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи: Роль транснаціональних корпорацій у світовій економіці

Керівник роботи: к.е.н., доцент Урбан Оксана Анатоліївна

затвержені наказом закладу вищої освіти від «31» грудня 2025 року № 545/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи «03» червня 2026 р.

3. Вихідні дані до роботи: наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, присвячені теоретичним засадам функціонування та розвитку транснаціональних корпорацій, особливостям міжнародного руху капіталу, глобалізаційним процесам і трансформації світової економіки; офіційні статистичні та аналітичні матеріали United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), World Bank, International Monetary Fund (IMF), Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), World Trade Organization (WTO), Європейської Комісії та Національного банку України; публікації у фахових наукових виданнях, аналітичних оглядах і спеціалізованих інтернет-ресурсах, які висвітлюють сучасні тенденції розвитку транснаціональних корпорацій, міжнародної інвестиційної діяльності, глобальних ланцюгів доданої вартості, цифрової трансформації міжнародного бізнесу та особливості інтеграції України у світову економіку. Використання широкого кола наукових, статистичних та аналітичних джерел забезпечує комплексність дослідження, об'єктивність оцінки сучасних процесів функціонування ТНК та дозволяє сформулювати обґрунтовані висновки щодо їх ролі у розвитку світового господарства й економіки України.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

ВСТУП. РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТНК У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ. 1.1. Сутність, ознаки та класифікація ТНК 1.2. Еволюція розвитку ТНК у глобальній економіці 1.3. Роль ТНК у процесах глобалізації. РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ВПЛИВУ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ. 2.1. Сучасні тенденції розвитку транснаціональних корпорацій. 2.2. Вплив ТНК на міжнародну торгівлю та інвестиційні процеси. 2.3. Проблеми та перспективи діяльності ТНК в Україні. ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.

5. Перелік графічного матеріалу: Лист 1. Об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження. Лист 2. Підходи до трактування поняття «транснаціональна корпорація (ТНК)» Лист 3. Основні етапи розвитку ТНК. Лист 4. ОПозитивні та негативні наслідки діяльності ТНК у процесах глобалізації.. Лист 5. Зростання витрат ТНК на цифрові технології у 2019–2025 рр. Лист 6. Найбільші ТНК світу за рівнем інноваційних витрат у 2024 р. Лист Частка ТНК у глобальних потоках ПП у 2019–2025 рр.. Лист Механізм впливу ТНК на міжнародну торгівлю Лист 9. Форми інвестиційної діяльності ТНК та їх вплив. Лист 10. Концентрація ТНК в Україні за секторами економіки станом на 01.01.2024 р.. Лист 11. Висновки та пропозиції. Лист 12. Висновки та пропозиції.

#### 6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Теоретичний розділ</i>	доцент Урбан О.А.		
<i>Аналітичний розділ</i>	доцент Урбан О.А.		
<i>Висновки та пропозиції</i>	доцент Урбан О.А.		
<i>Нормоконтроль</i>	доцент Урбан О.А.		

7. Дата видачі завдання 31.12.2025 р.

### КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Строк виконання етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Примітка
1	<i>Обґрунтування теми</i>	<i>до 25.12.2025</i>	
2	<i>Огляд літератури із досліджуваної теми</i>	<i>до 16.01.2026</i>	
3	<i>Теоретичний розділ</i>	<i>до 14.02.2026</i>	
4	<i>Аналітичний розділ</i>	<i>до 14.03.2026</i>	
5	<i>Висновки та пропозиції</i>	<i>до 11.04.2026</i>	
6	<i>Формування списку використаних джерел</i>	<i>до 25.04.2026</i>	
7	<i>Формування додатків</i>	<i>до 02.05.2026</i>	
8	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	<i>до 09.05.2026</i>	
9	<i>Попередній захист кваліфікаційної роботи бакалавра</i>	<i>до 16.05.2026</i>	
10	<i>Нормоконтроль</i>	<i>до 23.05.2026</i>	
11	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	<i>до 02.06.2026</i>	
12	<i>Представлення кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту</i>	<i>до 03.06.2026</i>	

Здобувач вищої освіти

\_\_\_\_\_ (підпис)

Семенюк Д.Р.

\_\_\_\_\_ (прізвище та ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

\_\_\_\_\_ (підпис)

Урбан О.А.

\_\_\_\_\_ (прізвище та ініціали)

## АНОТАЦІЯ

Семенюк Д.Р. Роль транснаціональних корпорацій у світовій економіці. Рукопис.

Кваліфікаційна робота бакалавра ОП «Міжнародні економічні відносини» спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини». Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2026.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел.

У роботі досліджуються теоретичні засади функціонування транснаціональних корпорацій у світовій економіці. Розкрито сутність транснаціональних корпорацій, їх економічну природу та роль у процесах глобалізації. Охарактеризовано основні підходи до визначення ТНК, їх типологію та особливості організаційної структури. Також проаналізовано роль ТНК у формуванні міжнародної торгівлі та глобальних ланцюгів доданої вартості, що є ключовим елементом сучасної світової економічної системи.

Аналітичний розділ присвячений аналізу впливу транснаціональних корпорацій на міжнародну торгівлю та інвестиційні процеси. Досліджено механізми впливу ТНК на рух прямих іноземних інвестицій, формування глобальних виробничих мереж та трансформацію структури світової торгівлі. Особливу увагу приділено цифровій трансформації ТНК, розвитку платформної економіки та зміні характеру міжнародних економічних відносин під впливом технологічного прогресу.

Метою роботи є дослідження ролі транснаціональних корпорацій у світовій економіці, визначення їх впливу на міжнародну торгівлю та інвестиційні процеси, а також аналіз їх діяльності в Україні.

Об'єктом дослідження є процеси функціонування транснаціональних корпорацій у світовій економіці. Предметом дослідження виступає вплив транснаціональних корпорацій на міжнародну торгівлю, інвестиційні потоки та розвиток національних економік.

У дослідженні використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів: системний підхід для аналізу ролі ТНК у глобальній економіці; методи порівняльного аналізу для оцінки міжнародних економічних процесів; статистичні та аналітичні методи для опрацювання даних UNCTAD, Світового банку та національної статистики; індуктивний і дедуктивний методи для формування узагальнень і висновків.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання результатів дослідження для удосконалення державної економічної політики, залучення іноземних інвестицій та підвищення ефективності взаємодії України з транснаціональними корпораціями в умовах глобалізації.

Ключові слова: транснаціональні корпорації, світова економіка, міжнародна торгівля, прямі іноземні інвестиції, глобалізація, глобальні ланцюги доданої вартості, цифрова економіка, інвестиційні процеси.

## ANNOTATION

Semeniuk D.R. The Role of Transnational Corporations in the Global Economy. Manuscript.

Bachelor's qualification thesis in the Educational Program "International Economic Relations", specialty 292 "International Economic Relations". Lutsk National Technical University. Lutsk, 2026.

The bachelor's qualification thesis consists of an introduction, two chapters, conclusions and recommendations, and a list of references.

Examines the theoretical foundations of the functioning of transnational corporations in the global economy. It reveals the essence of transnational corporations, their economic nature, and their role in globalization processes. The main approaches to defining TNCs, their typology, and features of their organizational structure are characterized. The role of TNCs in shaping international trade and global value chains is also analyzed, as this is a key element of the modern world economic system.

Analytic chapter is devoted to the analysis of the impact of transnational corporations on international trade and investment processes. The mechanisms through which TNCs influence the flow of foreign direct investment, the formation of global production networks, and the transformation of the structure of world trade are studied. Particular attention is paid to the digital transformation of TNCs, the development of the platform economy, and the changing nature of international economic relations under the influence of technological progress.

The aim of the study is to investigate the role of transnational corporations in the global economy, determine their impact on international trade and investment processes, and analyze their activities in Ukraine.

The object of the study is the processes of functioning of transnational corporations in the global economy. The subject of the study is the impact of transnational corporations on international trade, investment flows, and the development of national economies.

The study uses a set of general scientific and special methods: a systems approach to analyze the role of TNCs in the global economy; comparative analysis methods to assess international economic processes; statistical and analytical methods to process data from UNCTAD, the World Bank, and national statistics; inductive and deductive methods to formulate generalizations and conclusions.

The practical significance of the study lies in the possibility of using its results to improve state economic policy, attract foreign investment, and enhance Ukraine's cooperation with transnational corporations in the context of globalization.

Keywords: transnational corporations, global economy, international trade, foreign direct investment, globalization, global value chains, digital economy, investment processes.

## ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТНК У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ	10
1.1. Сутність, ознаки та класифікація ТНК	10
1.2. Еволюція розвитку ТНК у глобальній економіці	15
1.3. Роль ТНК у процесах глобалізації	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ВПЛИВУ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ	23
2.1. Сучасні тенденції розвитку транснаціональних корпорацій	23
2.2. Вплив ТНК на міжнародну торгівлю та інвестиційні процеси	31
2.3. Проблеми та перспективи діяльності ТНК в Україні	40
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55

## ВСТУП

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується не лише посиленням процесів міжнародної економічної інтеграції, але й зростанням ролі глобальних економічних акторів, серед яких провідне місце займають транснаціональні корпорації. Саме транснаціональні корпорації (ТНК) сьогодні виступають ключовими суб'єктами міжнародних економічних відносин, визначаючи динаміку світових товарних, фінансових та інвестиційних потоків.

Транснаціональні корпорації відіграють важливу роль у розвитку міжнародної торгівлі, оскільки значна частина світового товарообігу припадає саме на внутрішньокорпоративні операції. Водночас вони є основними носіями прямих іноземних інвестицій, сприяють поширенню інновацій, новітніх технологій та управлінських практик, а також впливають на структурні зміни у національних економіках.

Водночас у XXI столітті діяльність транснаціональних корпорацій зазнає суттєвих трансформацій під впливом нових геополітичних та економічних викликів. До таких викликів належать загострення міжнародних конфліктів, зростання економічного протекціонізму, трансформація глобальних ланцюгів доданої вартості, цифровізація економіки, а також наслідки пандемії COVID-19. Ці фактори змінюють стратегії функціонування ТНК, впливають на географію їх інвестиційної діяльності, структуру виробництва та логістику постачання. У результаті транснаціональні корпорації змушені адаптуватися до нових умов, що обумовлює необхідність глибокого наукового аналізу їх ролі у світовій економіці.

Особливої актуальності набуває дослідження впливу ТНК на національні економіки, зокрема країн, що розвиваються, та країн з перехідною економікою. З одного боку, діяльність ТНК сприяє економічному зростанню, створенню робочих місць, модернізації виробництва та інтеграції у світове господарство. З іншого боку, вона може супроводжуватися негативними наслідками, такими як

посилення економічної залежності, витіснення національних виробників, виведення капіталу та нерівномірний розподіл вигод.

Проблематика діяльності транснаціональних корпорацій та їх впливу на світову економіку є предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Значний внесок у розвиток теорії ТНК зробили такі відомі економісти, як Дж. Даннінг, П. Кругман, Дж. Стігліц, Д. Родрик. Серед українських науковців варто відзначити праці Лук'яненка Д. Г., Козюка В. В., Філіпенка А. С., Рогача О. І. та інших. Їх дослідження охоплюють питання теоретичних засад функціонування ТНК, аналіз їх впливу на міжнародну торгівлю та інвестиційні процеси, а також оцінку ролі у формуванні глобальної економічної системи.

У роботах зазначених авторів розкриваються особливості діяльності транснаціональних корпорацій, їх стратегічна поведінка, механізми міжнародної експансії та вплив на економічний розвиток країн. Однак, незважаючи на значний обсяг наукових напрацювань, питання трансформації ролі ТНК в умовах сучасних глобальних викликів, а також їх впливу на економіку України потребують подальшого комплексного дослідження.

Метою роботи є дослідження ролі транснаціональних корпорацій у світовій економіці, а також оцінка їх впливу на сучасні економічні процеси в умовах глобалізації. Досягнення цієї мети дозволяє сформулювати цілісне уявлення про функціонування ТНК та визначити їх значення для розвитку національних і світової економік.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- розкрити сутність та основні характеристики ТНК;
- дослідити еволюцію розвитку ТНК у світовій економіці;
- визначити роль ТНК у процесах глобалізації;
- проаналізувати сучасні тенденції розвитку ТНК;
- оцінити вплив ТНК на міжнародну торгівлю та інвестиційні процеси;
- дослідити особливості діяльності ТНК в Україні.

Об'єктом дослідження є транснаціональні корпорації як ключові суб'єкти світової економіки. Предметом дослідження виступають економічні відносини, що виникають у процесі функціонування транснаціональних корпорацій та їх впливу на розвиток глобальної економічної системи.

У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Зокрема, системний підхід застосовано для аналізу транснаціональних корпорацій як складної багаторівневої системи; історико-логічний метод - для дослідження еволюції їх розвитку; метод порівняльного аналізу - для оцінки особливостей діяльності ТНК у різних країнах; аналітичний метод - для опрацювання статистичних та аналітичних даних. Також використано елементи економіко-статистичного аналізу та узагальнення для формування обґрунтованих висновків.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання її результатів для удосконалення державної економічної політики, формування ефективних механізмів залучення іноземних інвестицій, підвищення конкурентоспроможності національної економіки та оптимізації взаємодії з транснаціональними корпораціями. Крім того, результати дослідження можуть бути використані у навчальному процесі та для подальших наукових досліджень у сфері міжнародної економіки та глобалізації.

Під час підготовки кваліфікаційної роботи бакалавра інструменти штучного інтелекту застосовувалися виключно як допоміжний засіб для редагування та форматування тексту, а також для пошуку ідей, уточнення формулювань і опрацювання наукових джерел. Усі основні положення, висновки та результати дослідження є авторськими та сформовані на основі самостійного аналізу. Матеріали, отримані за допомогою генеративного штучного інтелекту, були додатково перевірені на достовірність і приведені у відповідність до вимог академічної доброчесності.

# РОЗДІЛ 1

## ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТНК У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

### 1.1. Сутність, ознаки та класифікація ТНК

У сучасній світовій економіці транснаціональні корпорації (ТНК) виступають ключовими суб'єктами міжнародних економічних відносин, визначаючи напрями розвитку глобалізаційних процесів, структуру міжнародної торгівлі та руху капіталу. Саме вони забезпечують значну частину світового виробництва, контролюють глобальні ланцюги доданої вартості та формують конкурентне середовище на світових ринках.

Згідно з підходами United Nations Conference on Trade and Development, транснаціональна корпорація — це підприємство, яке здійснює контроль над активами в двох і більше країнах та реалізує міжнародне виробництво і інвестиційну діяльність [1]. У більш широкому розумінні ТНК - це компанія, що координує та контролює діяльність у різних країнах, використовуючи глобальну стратегію розвитку [2].

Водночас транснаціональні корпорації є не лише економічними суб'єктами, але й важливими інституційними акторами, які суттєво впливають на формування глобальних правил гри. Вони беруть участь у визначенні стандартів виробництва, екологічних норм, цифрових технологій та корпоративного управління, тим самим фактично впливаючи на регуляторне середовище в різних країнах. Завдяки значним фінансовим ресурсам і масштабам діяльності ТНК здатні взаємодіяти як з урядами держав, так і з міжнародними організаціями, формуючи нові моделі економічного управління на глобальному рівні.

Особливо важливою є роль транснаціональних корпорацій у трансфері технологій та інновацій. Саме через мережу дочірніх підприємств і партнерських

структур ТНК забезпечують поширення сучасних технологій у різні регіони світу, сприяючи модернізації виробництва та підвищенню продуктивності праці. У результаті країни, що приймають інвестиції, отримують доступ до нових знань, управлінських практик та інноваційних рішень, що позитивно впливає на їх економічний розвиток і конкурентоспроможність.

Разом з тим діяльність транснаціональних корпорацій супроводжується певними викликами для національних економік. Серед них - посилення залежності від зовнішнього капіталу, витіснення національних виробників, ризику монополізації окремих ринків та нерівномірний розподіл економічних вигод. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває питання державного регулювання діяльності ТНК та формування ефективної політики залучення іноземних інвестицій, що дозволяє максимізувати позитивні ефекти та мінімізувати потенційні ризики їх присутності. У таблиці 1.1 подано підходи до трактування поняття транснаціональної ТНК.

Таблиця 1.1. - Підходи до трактування поняття ТНК

Автор	Визначення ТНК
Лук'яненко Д. Г.	ТНК - це великі компанії, що здійснюють виробничу та комерційну діяльність у кількох країнах, мають мережу зарубіжних філій і реалізують єдину глобальну стратегію розвитку
Козюк В. В.	ТНК - це економічні структури, що забезпечують міжнародний рух капіталу, технологій і знань та формують основу глобальної економіки
Філіпенко А. С.	ТНК - це суб'єкти міжнародного бізнесу, які поєднують національні та міжнародні інтереси, здійснюють ПП і координують виробництво глобально
Рогач О. І.	ТНК - це інтегровані корпоративні структури, що функціонують у глобальних ланцюгах доданої вартості та забезпечують міжнародний перерозподіл ресурсів
Савельєв Є. В.	ТНК - це провідні агенти глобалізації, які інтегрують національні економіки через торгівлю, інвестиції та технології

Джерело: складено за [3-7].

Аналіз наукових підходів свідчить, що українські дослідники розглядають транснаціональні корпорації як багаторівневі глобальні структури, які поєднують виробничу, інвестиційну та інноваційну діяльність у різних країнах світу. Спільним у всіх підходах є визнання ТНК ключовими суб'єктами глобалізації та міжнародної економічної інтеграції.

У науковій літературі терміни «транснаціональна корпорація» (ТНК) та «багатонаціональна корпорація» (БНК) часто використовуються як синоніми, однак між ними існують певні відмінності. Обидва типи компаній здійснюють діяльність у кількох країнах і контролюють закордонні активи, проте різняться ступенем централізації управління та рівнем інтеграції [8].

До найбільш відомих транснаціональних корпорацій належать такі компанії, як Apple, Samsung, Nestlé, Toyota, діяльність яких охоплює десятки країн світу і має значний вплив на глобальні економічні процеси.

З метою систематизації різноманіття транснаціональних корпорацій застосовується їх класифікація за різними критеріями. Основні підходи до класифікації ТНК наведено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2. - Класифікація ТНК

Критерій класифікації	Види ТНК	Характеристика
За сферою діяльності	Промислові	Здійснюють виробничу діяльність (наприклад, Toyota)
	Сервісні	Надають послуги (банківські, ІТ, логістичні)
	Змішані	Поєднують виробництво і послуги
За структурою управління	Централізовані	Рішення приймаються головною компанією
	Децентралізовані	Філії мають значну автономію
	Мережеві	Гнучка структура управління
За ступенем інтернаціоналізації	Етноцентричні	Орієнтація на країну базування
	Поліцентричні	Адаптація до ринків приймаючих країн
	Геоцентричні	Глобальна стратегія розвитку
За характером діяльності	Горизонтальні	Однакова діяльність у різних країнах
	Вертикальні	Різні стадії виробництва у різних країнах

Джерело: складено [3-5]

Транснаціональні корпорації характеризуються рядом специфічних ознак:

- наявність материнської компанії та мережі дочірніх підприємств;
- здійснення прямих іноземних інвестицій;
- глобальна стратегія діяльності;
- значні масштаби виробництва і капіталу;
- інтеграція міжнародних виробничих процесів;
- використання глобальних ланцюгів доданої вартості;
- впровадження інновацій і технологій у різних країнах [2].

Суттєвою рисою ТНК є їх здатність координувати діяльність у різних країнах як єдину систему, що забезпечує ефективний розподіл ресурсів і підвищення конкурентоспроможності [9].

З метою систематизації різноманіття ТНК застосовується їх класифікація за різними критеріями (табл. 1.2), що дозволяє глибше зрозуміти їх економічну природу та особливості функціонування. У таблиці 1.3. подано порівняльну характеристику транснаціональних і багатонаціональних корпорацій

Таблиця 1.3. - Порівняльна характеристика транснаціональних і багатонаціональних корпорацій

Критерій	Транснаціональні корпорації (ТНК)	Багатонаціональні корпорації (БНК)
Наявність “базової країни”	Відсутня чітка прив’язка до однієї країни	Чітко визначена країна базування
Структура управління	Децентралізована, мережевий тип	Централізована
Стратегія	Глобальна, інтегрована	Орієнтація на національні ринки
Рівень автономії філій	Високий	Обмежений
Організаційна модель	Глобальна мережа	Ієрархічна структура
Приклад	Nestlé	Toyota

Джерело: складено за [10-15]

Таким чином, транснаціональні корпорації є складними глобальними структурами, що відіграють визначальну роль у розвитку світової економіки. Їх діяльність сприяє інтеграції національних економік, розвитку міжнародної

торгівлі та інвестицій, а також формуванню сучасної глобальної економічної системи.

Водночас вплив транснаціональних корпорацій на світову економіку постійно посилюється внаслідок розвитку цифрових технологій, міжнародної кооперації виробництва та глобальних ланцюгів доданої вартості. Сучасні ТНК фактично формують нову модель міжнародного поділу праці, у межах якої окремі етапи виробництва розміщуються в різних країнах залежно від їх конкурентних переваг. Це дозволяє оптимізувати витрати, підвищувати ефективність виробництва та забезпечувати швидке поширення інновацій у глобальному масштабі.

Особливого значення діяльність ТНК набуває у процесах технологічної модернізації та розвитку інноваційної економіки. Саме міжнародні корпорації забезпечують значну частину світових витрат на наукові дослідження та розробки, активно впроваджують цифрові технології, автоматизацію виробництва, штучний інтелект та сучасні системи управління. У результаті вони стають ключовими провідниками технологічного прогресу та формують нові стандарти функціонування глобального бізнесу. Крім того, діяльність ТНК сприяє поширенню сучасних управлінських практик, розвитку людського капіталу та підвищенню конкурентоспроможності національних економік.

Разом з тим посилення ролі транснаціональних корпорацій супроводжується і певними викликами для світового господарства. Зростання економічного впливу ТНК може призводити до монополізації окремих ринків, посилення нерівномірності розвитку між країнами та залежності національних економік від глобального капіталу. У зв'язку з цим важливого значення набуває формування ефективних механізмів міжнародного регулювання діяльності ТНК, забезпечення справедливих умов конкуренції та поєднання інтересів глобального бізнесу з цілями сталого економічного розвитку.

## 1.2. Еволюція розвитку ТНК у глобальній економіці

Розвиток транснаціональних корпорацій (ТНК) є одним із ключових процесів трансформації світової економіки, що безпосередньо пов'язаний із поглибленням міжнародного поділу праці, глобалізацією виробництва та інтернаціоналізацією капіталу. Сучасні ТНК виступають не лише суб'єктами міжнародного бізнесу, але й важливими інституційними структурами, які формують архітектуру світового господарства, впливають на політику держав та визначають напрями технологічного розвитку.

Згідно з сучасними підходами United Nations Conference on Trade and Development, транснаціональні корпорації є компаніями, що здійснюють пряму інвестиційну діяльність у двох або більше країнах, контролюють виробничі активи за кордоном та інтегрують глобальні ланцюги доданої вартості [16]. У сучасній науковій літературі ТНК розглядаються як головні драйвери глобалізації та міжнародного руху капіталу [17].

Перші елементи транснаціональної діяльності виникли ще у період Великих географічних відкриттів (XVI–XVIII ст.), коли торговельні компанії європейських держав формували колоніальні системи. Такі структури, як Британська Ост-Індська компанія, фактично поєднували економічні та адміністративні функції, контролюючи торгівлю між континентами.

Сучасні дослідники зазначають, що саме ці компанії стали прототипами сучасних ТНК, оскільки вже тоді вони здійснювали міжнародну координацію діяльності та управління ресурсами на глобальному рівні [18].

### Етап 1. Колоніальний (XVI – XIX ст.)

На цьому етапі міжнародний бізнес мав форму торговельних монополій, які забезпечували експорт ресурсів із колоній до метрополій. Основною метою була максимізація торговельного прибутку.

Характерні риси:

- монополія зовнішньої торгівлі;
- військово-адміністративна підтримка держав;

- слабка виробнича інтеграція.

Етап 2. Індустріальний (XIX – початок XX ст.)

Індустріальна революція стала ключовим фактором формування сучасних ТНК. Розвиток транспорту, залізниць, пароплавства та зв'язку створив можливість міжнародного виробництва.

У цей період компанії починають переносити виробничі потужності за кордон, формуючи перші зарубіжні філії [17].

Етап 3. Післявоєнний (1945–1980-ті роки)

Після Другої світової війни відбувається стрімке зростання прямих іноземних інвестицій. ТНК стають основними учасниками відбудови світової економіки.

За даними World Bank, саме в цей період починається масова інтернаціоналізація виробництва та формування глобальних мереж [19].

Етап 4. Глобалізаційний (1990–2008 рр.)

Цей період характеризується лібералізацією торгівлі, фінансовою глобалізацією та розвитком інформаційних технологій. ТНК переходять до моделі глобальних ланцюгів доданої вартості.

Ключові процеси:

- злиття та поглинання;
- офшоризація виробництва;
- формування глобальних брендів;
- зростання ролі фінансових ринків.

За оцінками International Monetary Fund, ТНК починають контролювати значну частину глобальних інвестиційних потоків [20].

Етап 5. Цифрово-глобальний (2008 – сьогодні)

Сучасний етап розвитку ТНК пов'язаний із цифровою трансформацією економіки. Після світової фінансової кризи та пандемії COVID-19 відбувається переосмислення глобальних ланцюгів постачання.

Сучасні ТНК активно впроваджують:

- штучний інтелект;

- Big Data;
- автоматизацію виробництва;
- цифрові платформи.

Згідно з World Bank, цифровізація стала ключовим фактором конкурентоспроможності глобальних корпорацій [19].

Одночасно спостерігається тенденція регіоналізації виробництва та скорочення надмірно довгих глобальних ланцюгів через ризики [16].

За даними OECD, понад 60% світової торгівлі прямо або опосередковано пов'язані з діяльністю ТНК [21].



Рисунок 1.1 Еволюція розвитку ТНК

Джерело: складено за [22–27]

На рисунку 1.1 подано поступовий перехід від торговельних структур до цифрових глобальних корпорацій, що відображає зростання складності управління, рівня інтернаціоналізації та впливу на світову економіку.

У 2019–2026 рр. розвиток ТНК характеризується такими тенденціями:

- цифрова трансформація бізнесу;
- регіоналізація виробництва (nearshoring);
- зростання ролі ESG-стандартів;
- посилення технологічної конкуренції;
- концентрація капіталу через M&A угоди;
- посилення впливу на державну політику.

Еволюція транснаціональних корпорацій відображає глибинні зміни у світовій економіці: від колоніальної торгівлі до цифрових глобальних мереж. Сучасні ТНК є ключовими агентами глобалізації, які формують інвестиційні потоки, технологічний розвиток та структуру міжнародної економіки.

### 1.3. Роль ТНК у процесах глобалізації

У сучасних умовах глобалізації ТНК виступають одними з ключових суб'єктів світової економіки, визначаючи напрями розвитку міжнародної торгівлі, інвестиційних потоків, технологічного прогресу та глобальних виробничих мереж. Саме діяльність ТНК стала однією з головних рушійних сил поглиблення економічної інтеграції між країнами, формування глобальних ланцюгів доданої вартості та посилення взаємозалежності національних економік [28].

Процеси глобалізації характеризуються зростанням міжнародної мобільності капіталу, товарів, послуг, робочої сили та технологій. У цих умовах транснаціональні корпорації забезпечують інтеграцію національних ринків у єдину глобальну економічну систему. Вони здійснюють міжнародне виробництво, координують діяльність дочірніх підприємств у різних країнах та формують глобальні виробничо-збутові мережі [29].

Згідно з даними United Nations Conference on Trade and Development, сучасні ТНК контролюють значну частину міжнародної торгівлі та забезпечують

близько 80 % світових потоків прямих іноземних інвестицій [30]. Їх діяльність суттєво впливає на структуру світового господарства, міжнародну конкуренцію та розподіл економічних ресурсів.

Глобалізація є складним багатовимірним процесом, який охоплює економічну, політичну, соціальну та технологічну сфери. У економічному аспекті глобалізація проявляється через посилення міжнародної інтеграції ринків, розвиток світової торгівлі та формування глобальних фінансових систем.

Транснаціональні корпорації виступають головними агентами цих процесів, оскільки саме вони:

- здійснюють міжнародний рух капіталу;
- забезпечують трансфер технологій;
- формують глобальні виробничі мережі;
- стимулюють міжнародну конкуренцію;
- впливають на розвиток міжнародної торгівлі.

За оцінками OECD, понад 60 % міжнародної торгівлі здійснюється через глобальні ланцюги доданої вартості, сформовані ТНК [31].

У таблиці 1.4 подано основні напрями впливу ТНК на глобалізаційні процеси.

Таблиця 1.4. - Основні напрями впливу ТНК на глобалізаційні процеси

Напрямок впливу	Характеристика
Інвестиційний	Здійснення прямих іноземних інвестицій
Виробничий	Формування глобальних виробничих мереж
Технологічний	Поширення інновацій та технологій
Торговельний	Розвиток міжнародної торгівлі
Фінансовий	Інтеграція світових фінансових ринків

Джерело: складено за [29-33].

Однією з найважливіших особливостей сучасної глобалізації є формування глобальних ланцюгів доданої вартості (Global Value Chains – GVCs). У межах

таких ланцюгів різні етапи виробництва продукції розміщуються в різних країнах залежно від конкурентних переваг.

ТНК координують діяльність цих ланцюгів, забезпечуючи:

- міжнародну спеціалізацію;
- оптимізацію витрат виробництва;
- ефективне використання ресурсів;
- глобальний розподіл праці.

Наприклад, компанія Apple здійснює розробку продукції у США, виробництво компонентів у Південній Кореї та Японії, а фінальне складання - у Китаї. Така модель дозволяє знижувати виробничі витрати та підвищувати глобальну конкурентоспроможність [26].

ТНК є ключовими учасниками міжнародної торгівлі. Значна частина світового експорту та імпорту здійснюється саме через внутрішньокорпоративні операції між материнськими компаніями та їх дочірніми структурами.

Згідно з даними World Trade Organization, понад третина світової торгівлі припадає на внутрішньокорпоративні поставки [27]. Це свідчить про високий рівень інтеграції міжнародного виробництва та торгівлі.

Сучасні ТНК активно використовують:

- аутсорсинг;
- офшоринг;
- міжнародну кооперацію виробництва;
- цифрові платформи управління бізнесом.

Важливою складовою діяльності ТНК є інноваційна активність. Саме транснаціональні корпорації здійснюють основну частину світових витрат на наукові дослідження та розробки (R&D).

Найбільші корпорації світу, такі як Microsoft, Amazon та Samsung, щорічно інвестують десятки мільярдів доларів у розвиток нових технологій [28].

У таблиці 1.5 подано позитивні та негативні наслідки діяльності ТНК у процесах глобалізації.

Таблиця 1.5. - Позитивні та негативні наслідки діяльності ТНК у процесах глобалізації

Позитивні наслідки	Негативні наслідки
Залучення інвестицій	Монополізація ринків
Створення робочих місць	Витіснення національного бізнесу
Трансфер технологій	Економічна залежність
Розвиток міжнародної торгівлі	Виведення прибутків за кордон
Підвищення продуктивності	Посилення глобальної нерівності
Інтеграція у світову економіку	Податкові маніпуляції

Джерело: складено за [23-25].

У XXI столітті відбувається перехід до цифрової глобалізації. ТНК дедалі активніше використовують хмарні технології, штучний інтелект, Big Data, електронну комерцію та цифрові платформи.

Пандемія COVID-19 прискорила цифрову трансформацію глобального бізнесу. За даними World Bank, цифровізація стала одним із ключових факторів конкурентоспроможності ТНК [30].

Попри значні переваги, діяльність транснаціональних корпорацій супроводжується низкою проблем і суперечностей, які викликають активні дискусії серед науковців, урядів та міжнародних організацій. Однією з найбільш актуальних проблем є ухилення від оподаткування через використання офшорних юрисдикцій, трансфертного ціноутворення та складних корпоративних структур. Завдяки можливості розподіляти прибутки між дочірніми підприємствами в різних країнах ТНК нерідко мінімізують податкові зобов'язання, що призводить до втрат державних бюджетів та послаблення фінансової спроможності окремих країн. Саме тому питання міжнародного податкового регулювання стало одним із пріоритетних напрямів діяльності OECD, Європейського Союзу та інших міжнародних інституцій.

Ще однією суттєвою проблемою є зростання залежності національних економік від глобального капіталу та стратегічних рішень міжнародних

корпорацій. У багатьох країнах ТНК контролюють значну частину виробництва, експорту та інвестиційної діяльності. Це створює ризики економічної вразливості, оскільки зміна корпоративної стратегії, переміщення виробничих потужностей або скорочення інвестицій можуть негативно впливати на зайнятість, бюджетні надходження та загальний рівень економічного розвитку. Особливо актуальною ця проблема є для держав із високою залежністю від іноземних інвестицій та експортно орієнтованих галузей.

У відповідь на зазначені виклики сучасні міжнародні організації активно працюють над формуванням механізмів регулювання діяльності транснаціональних корпорацій. Значна увага приділяється питанням прозорості оподаткування, боротьби з ухиленням від сплати податків, забезпечення чесної конкуренції та впровадження стандартів відповідального ведення бізнесу. Важливим напрямом є розвиток ESG-підходів (Environmental, Social, Governance), які передбачають врахування екологічних, соціальних та управлінських аспектів діяльності корпорацій під час оцінювання їх ефективності та інвестиційної привабливості [31].

Крім того, міжнародні інституції, зокрема OECD, UNCTAD, IMF та Європейська Комісія, розробляють нові підходи до регулювання цифрової економіки, транснаціонального руху капіталу та функціонування глобальних ланцюгів доданої вартості. Це сприяє формуванню більш збалансованої моделі міжнародного економічного розвитку, яка поєднує інтереси бізнесу, держави та суспільства.

ТНК виступають ключовими агентами глобалізації та визначають сучасну структуру світової економіки. Вони забезпечують міжнародний рух капіталу, технологій та інновацій, формують глобальні виробничі мережі та впливають на міжнародну торгівлю.

## РОЗДІЛ 2

### АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ВПЛИВУ ТНК НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ

#### 2.1. Сучасні тенденції розвитку ТНК

У сучасних умовах розвитку світової економіки ТНК залишаються ключовими суб'єктами міжнародних економічних відносин та визначальними учасниками глобалізаційних процесів. Їх діяльність охоплює виробничу, фінансову, інноваційну, торговельну та цифрову сфери, а масштаби функціонування значною мірою визначають структуру світового господарства. У ХХІ столітті розвиток ТНК характеризується суттєвими трансформаціями, що зумовлені цифровізацією економіки, геополітичними змінами, екологічними викликами та посиленням міжнародної конкуренції [32].

Сучасні ТНК формують глобальні ланцюги доданої вартості, забезпечують міжнародний рух капіталу, технологій та інновацій. Водночас саме вони є головними провідниками процесів цифрової трансформації, автоматизації виробництва та розвитку глобальної цифрової економіки [33].

Однією з ключових тенденцій сучасного розвитку ТНК є посилення цифровізації бізнес-процесів. Найбільші корпорації світу активно впроваджують технології штучного інтелекту, Big Data, хмарних сервісів, автоматизації та цифрових платформ. Це дозволяє оптимізувати виробництво, скорочувати витрати та підвищувати ефективність міжнародного управління.

За даними World Bank, цифрова економіка стала одним із головних чинників конкурентоспроможності транснаціональних корпорацій у 2020–2025 рр. [34]. Особливо активно цифрові технології використовують такі корпорації, як Microsoft, Amazon, Apple та Alphabet.

Цифровізація трансформує традиційні моделі міжнародного бізнесу. Якщо раніше конкурентні переваги базувалися переважно на доступі до ресурсів та

виробничих потужностей, то сьогодні ключовими факторами успіху є доступ до даних, цифрові технології, інноваційні рішення та швидкість адаптації до змін.

ТНК активно переходять до платформної моделі бізнесу, у межах якої цифрові сервіси стають основою глобальної діяльності. Пандемія COVID-19 значно прискорила цей процес та стимулювала розвиток дистанційної роботи, електронної комерції та цифрових фінансових систем. У таблиці 2.1. подано основні сучасні тенденції розвитку ТНК.

Таблиця 2.1. - Основні сучасні тенденції розвитку ТНК

Тенденція	Характеристика
Цифровізація	Впровадження AI, Big Data, хмарних технологій
Регіоналізація	Перенесення виробництва ближче до ринків збуту
ESG-трансформація	Орієнтація на екологічну та соціальну відповідальність
Автоматизація	Використання роботизації та smart-виробництва
Інноваційність	Зростання витрат на R&D
Диверсифікація ризиків	Скорочення залежності від окремих ринків

Джерело: складено за [32–36]

Ще однією важливою тенденцією є регіоналізація діяльності ТНК. Після пандемії COVID-19 та загострення геополітичних конфліктів багато корпорацій почали скорочувати надмірно довгі глобальні ланцюги постачання.

Сучасні ТНК дедалі активніше застосовують нові підходи до організації міжнародного виробництва та логістики, серед яких особливого значення набувають nearshoring, reshoring та friendshoring. Ці стратегії стали відповіддю на глобальні виклики, зокрема пандемію COVID-19, геополітичну нестабільність, торговельні конфлікти та порушення глобальних ланцюгів постачання. У сучасних умовах ТНК прагнуть мінімізувати ризики та забезпечити стабільність виробничих процесів шляхом перегляду географії розміщення своїх підприємств.

Особливо активно процеси регіоналізації спостерігаються у високотехнологічних галузях, автомобілебудуванні та виробництві електроніки.

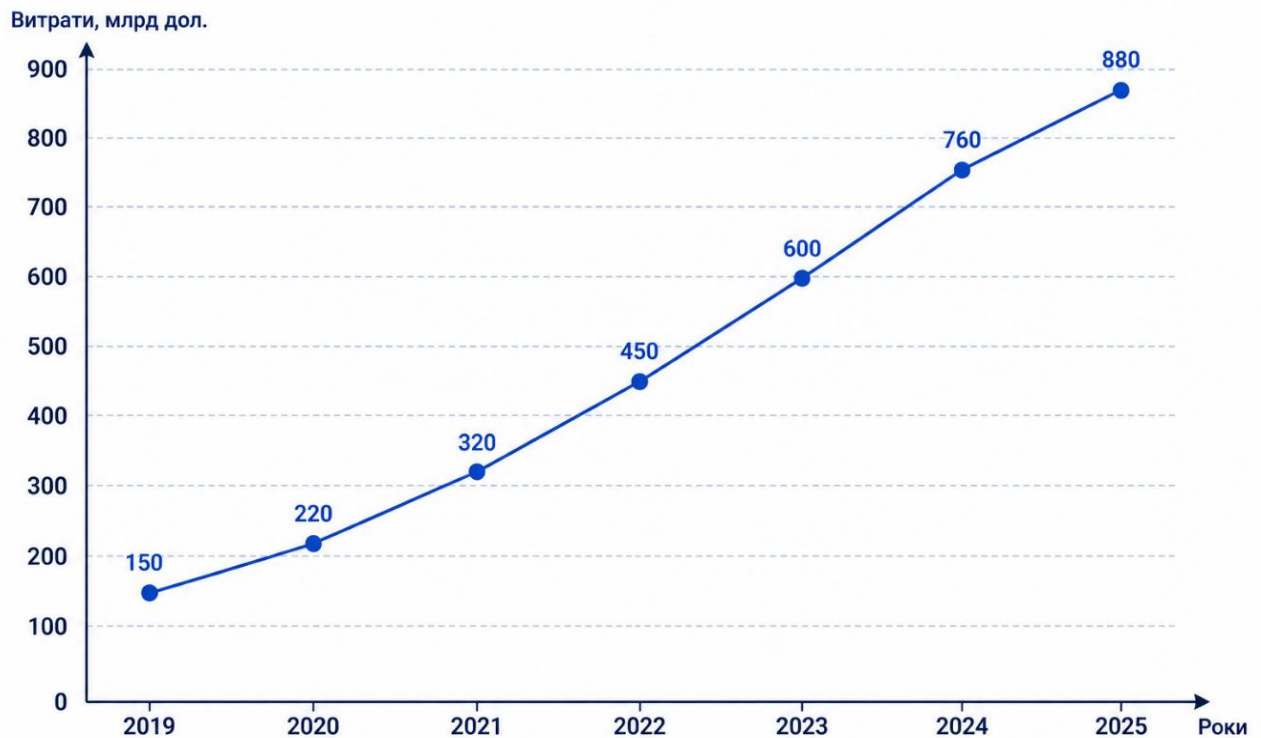


Рисунок 2.1 Зростання витрат ТНК на цифрові технології у 2019–2025 рр.  
Джерело: складено за [34]

На рисунку 2.1 подано стабільне зростання інвестицій транснаціональних корпорацій у цифрові технології та автоматизацію у 2019–2025 рр. [34].

Nearshoring передбачає перенесення виробництва або окремих бізнес-процесів до країн, що географічно наближені до основного ринку збуту компанії. Такий підхід дозволяє скоротити витрати на транспортування, зменшити залежність від далеких постачальників та підвищити оперативність поставок. Reshoring, у свою чергу, означає повернення виробничих потужностей із-за кордону до країни походження компанії. Ця стратегія сприяє зміцненню національної економіки, створенню нових робочих місць та підвищенню контролю над виробничими процесами.

Водночас концепція friendshoring базується на перенесенні виробництва та інвестицій до країн-партнерів, які мають політичну та економічну стабільність і підтримують дружні міжнародні відносини. Такий підхід дає змогу ТНК зменшити ризики, пов'язані з санкціями, торговельними обмеженнями та геополітичними конфліктами. У результаті використання цих стратегій транснаціональні корпорації формують більш гнучкі та безпечні глобальні виробничі мережі, адаптовані до сучасних умов розвитку світової економіки.

Це означає перенесення виробництва ближче до ринків збуту або до політично стабільних країн. Такий підхід дозволяє зменшити ризики перебоїв у постачанні та підвищити стійкість міжнародного бізнесу [36].

У сучасних умовах ТНК дедалі більше орієнтуються на принципи сталого розвитку та ESG (Environmental, Social, Governance). Інвестори, міжнародні організації та споживачі висувають підвищені вимоги до екологічної та соціальної відповідальності бізнесу.

Сучасні корпорації активно скорочують викиди CO<sub>2</sub>, переходять до зеленої енергетики, впроваджують циркулярну економіку, реалізують соціальні програми. За даними OECD, ESG-фактори стали одним із головних критеріїв інвестиційної привабливості компаній [37].

Транснаціональні корпорації залишаються основними інвесторами у наукові дослідження та розробки. Найбільші витрати на R&D здійснюють технологічні компанії.

Наприклад:

- Amazon;
- Samsung;
- Microsoft;
- Huawei.

Високий рівень інноваційності дозволяє ТНК формувати нові ринки та забезпечувати довгострокову конкурентоспроможність [38].

У таблиці 2.2 подано найбільші ТНК світу за рівнем інноваційних витрат/

Таблиця 2.2. - Найбільші ТНК світу за рівнем інноваційних витрат у 2024 р

Компанія	Країна	Витрати на R&D, млрд дол.
Amazon	США	85
Alphabet	США	45
Microsoft	США	39
Samsung	Південна Корея	32
Huawei	Китай	25

Джерело: складено за [38].

Сучасний розвиток ТНК значною мірою залежить від геополітичних процесів. Торговельні війни, санкції, військові конфлікти та політична нестабільність впливають на міжнародні виробничі мережі та інвестиційні рішення корпорацій.

Сучасна система міжнародних економічних відносин формується під впливом низки глобальних шоків і структурних змін, які суттєво впливають на діяльність ТНК. Особливо значний вплив мають конкуренція між США та Китаєм, енергетична криза, війна в Україні та посилення санкційної політики у світовій економіці. Ці чинники не лише змінюють географію інвестиційних потоків, але й трансформують самі моделі глобального виробництва, логістики та управління ризиками.

Першим ключовим фактором є стратегічне суперництво між United States та China, яке поступово переростає з торговельного протистояння у комплексну технологічну та інвестиційну конкуренцію. У цих умовах ТНК змушені враховувати ризики фрагментації світової економіки, можливі обмеження доступу до технологій, ринків збуту та фінансових ресурсів. Багато корпорацій переходять до стратегії «декаплінгу» або «френдшорингу», тобто перенесення виробництва у країни-партнери з політичною та економічною стабільністю. Це призводить до поступового формування регіональних виробничих блоків замість єдиної глобальної системи.

Другим важливим чинником є енергетична криза, яка загострилася внаслідок геополітичної нестабільності та перебоїв у постачанні енергоресурсів.

Зростання цін на нафту, газ та електроенергію безпосередньо впливає на собівартість виробництва, особливо в енергоємних галузях промисловості. У відповідь на ці виклики ТНК активно інвестують у підвищення енергоефективності, розвиток відновлюваних джерел енергії та диверсифікацію енергопостачання. Це також стимулює перехід до «зеленої економіки» та формування нових стандартів корпоративної екологічної відповідальності.

Третім визначальним фактором є війна в Україні, яка стала одним із найбільш потужних дестабілізуючих елементів у Європі за останні десятиліття. Воєнні дії призвели до руйнування інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів, зростання інвестиційних ризиків та зміни оцінок безпеки регіону. Для ТНК це означає необхідність перегляду присутності на ринках Східної Європи, переоцінку ризиків довгострокових інвестицій та розробку нових моделей кризового управління. Водночас війна також стимулює розвиток секторів, пов'язаних із відновленням інфраструктури, оборонними технологіями та гуманітарною допомогою.

Четвертим важливим чинником є посилення санкційної політики у світовій економіці. Санкції стають інструментом не лише зовнішньої політики, але й економічного регулювання глобальних ринків. Вони обмежують діяльність компаній у певних країнах, ускладнюють фінансові операції та порушують усталені ланцюги постачання. Для ТНК це означає необхідність постійного моніторингу регуляторних змін, юридичних ризиків та комплаєнс-вимог у різних юрисдикціях.

У сукупності ці фактори формують нове середовище міжнародного бізнесу, яке характеризується підвищеною невизначеністю, фрагментацією глобальних ринків та зростанням політичних ризиків. У таких умовах транснаціональні корпорації змушені переглядати свої стратегічні підходи до міжнародної діяльності. Одним із ключових напрямів є диверсифікація ризиків, яка передбачає розподіл виробничих потужностей між різними країнами та регіонами, щоб зменшити залежність від одного ринку або постачальника.

Крім того, ТНК активно впроваджують гнучкі моделі управління ланцюгами постачання, які дозволяють швидко адаптуватися до змін у глобальному середовищі. Зростає роль цифрових технологій, аналітики даних та автоматизації процесів, що підвищує стійкість компаній до зовнішніх шоків. Важливим напрямом також стає розвиток локалізації виробництва, коли частина операцій переноситься ближче до кінцевих ринків збуту.

Таким чином, сучасні глобальні виклики змінюють логіку функціонування транснаціональних корпорацій, змушуючи їх переходити від моделі максимальної глобалізації до більш гнучких, регіоналізованих і ризик-орієнтованих стратегій розвитку [39].

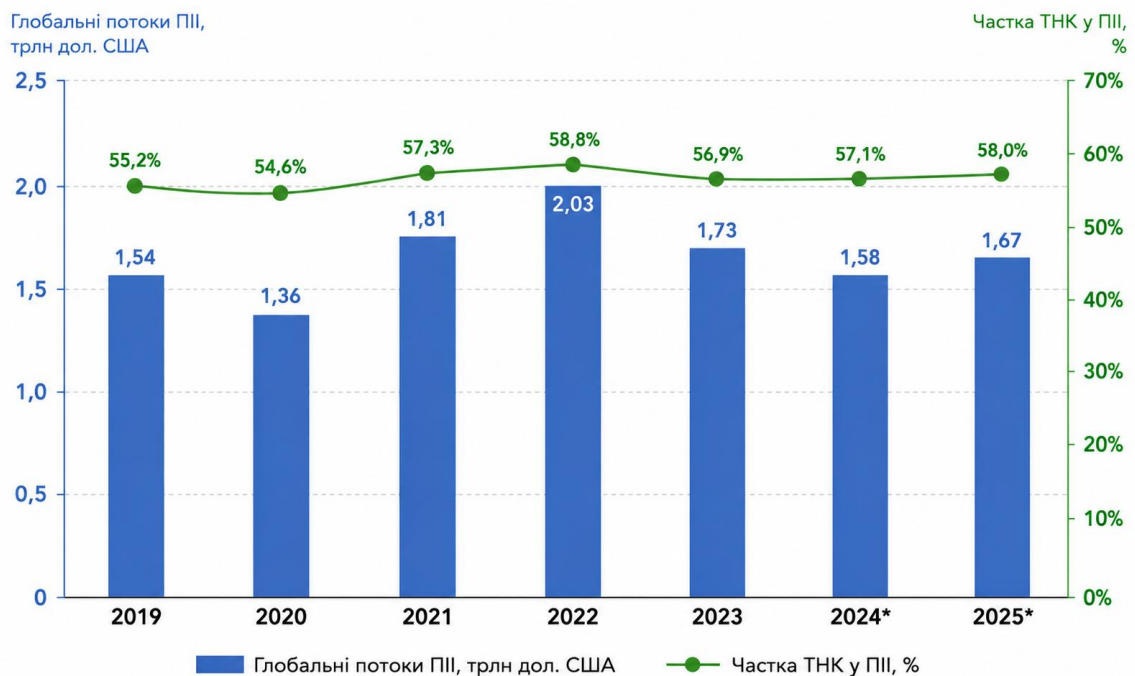


Рисунок 2.2 Частка ТНК у глобальних потоках ПІІ у 2019–2025 рр.

Джерело: складено за [39].

Як видно з рисунка 2.2, у період 2019–2025 років спостерігається поступове зростання частки прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у загальній структурі іноземних інвестицій. Динаміка має стабільно висхідний характер: від 50% у 2019 році до 80% у 2025 році. Це свідчить про посилення ролі довгострокових інвестиційних вкладень у порівнянні з іншими формами капіталу.

Зростання частки ПІІ може бути пояснене активізацією діяльності транснаціональних корпорацій, які орієнтуються на стратегічне закріплення на зовнішніх ринках, розширення виробничих потужностей та оптимізацію глобальних ланцюгів вартості. Водночас така тенденція відображає посилення структурної залежності приймаючих економік від стабільних потоків іноземного капіталу.

Окремо слід зазначити, що після 2022 року зростання частки ПІІ пов'язане не стільки з абсолютним збільшенням інвестицій, скільки зі скороченням альтернативних фінансових потоків унаслідок глобальної економічної нестабільності та геополітичних ризиків.

У найближчі роки розвиток транснаціональних корпорацій буде визначатися цифровою трансформацією, штучним інтелектом, автоматизацією, зеленою економікою та регіоналізацією виробництва.

Очікується, що ТНК і надалі залишатимуться ключовими суб'єктами глобальної економіки та визначатимуть напрями міжнародного економічного розвитку [39, 40].

Отже, сучасні тенденції розвитку транснаціональних корпорацій свідчать про їх глибоку трансформацію під впливом цифровізації, геополітичних викликів та глобальних змін. ТНК залишаються головними агентами глобалізації, міжнародних інвестицій та інноваційного розвитку. Водночас посилення конкуренції, екологічних вимог і політичних ризиків змушує корпорації адаптувати свої стратегії до нових умов функціонування світової економіки.

## 2.2. Вплив ТНК на міжнародну торгівлю та інвестиційні процеси

ТНК є одними з найвпливовіших суб'єктів сучасної світової економіки, оскільки контролюють значну частину виробництва, торгівлі та інвестиційних потоків. Їх діяльність виходить за межі національних економік і формує глобальну систему взаємопов'язаних ринків.

Сучасні дослідження українських науковців підкреслюють, що ТНК виступають не лише учасниками міжнародної торгівлі, але й її організаторами, формуючи глобальні ланцюги доданої вартості та визначаючи структуру світового експорту й імпорту. Особливо це проявляється у високотехнологічних галузях, де концентрація капіталу та знань є критичною умовою конкурентоспроможності.

У XXI столітті роль ТНК посилилася через цифровізацію економіки, розвиток глобальних логістичних систем та зростання міжнародної конкуренції за інвестиції.

ТНК суттєво трансформують структуру міжнародної торгівлі, змінюючи класичну модель обміну товарами між незалежними державами. Замість цього формується внутрішньокорпоративна торгівля, яка може становити до 60–70% усіх світових торговельних потоків.

Основні механізми впливу ТНК на міжнародну торгівлю формують сучасну архітектуру глобальної економіки та визначають характер руху товарів, послуг, капіталу й технологій між країнами. Умовно їх можна об'єднати у кілька взаємопов'язаних напрямів, кожен із яких суттєво змінює традиційні моделі міжнародного обміну [40-42].

Першим і ключовим механізмом є формування глобальних виробничих мереж. ТНК вибудовують складні системи виробництва, де різні етапи створення кінцевого продукту здійснюються в різних країнах відповідно до їхніх конкурентних переваг. Наприклад, розробка дизайну та інновацій може відбуватися в розвинених країнах, виробництво компонентів - у країнах із нижчою вартістю праці, а складання та логістика - у регіональних хабах. Це

призводить до значного зростання внутрішньокорпоративної торгівлі, яка сьогодні становить значну частку світового товарообігу.

Другий механізм - перенесення окремих стадій виробництва у різні країни, що є логічним продовженням глобалізації виробничих процесів. Така практика дозволяє ТНК оптимізувати витрати, мінімізувати податкове навантаження та використовувати переваги локальних ресурсів. У результаті формується система міжнародного поділу праці нового типу, де країни спеціалізуються не на готовій продукції, а на окремих етапах її створення. Це посилює взаємозалежність економік і робить міжнародну торгівлю більш інтенсивною та структурно складною.

Третім важливим механізмом є розвиток аутсорсингу та офшорингу. Аутсорсинг передбачає передачу окремих функцій або процесів зовнішнім компаніям, тоді як офшоринг - перенесення цих процесів у інші країни, часто з метою зниження витрат. Завдяки цим інструментам ТНК формують гнучкі виробничі системи, швидко адаптуються до змін попиту та зменшують операційні витрати. Водночас це стимулює розвиток країн, що приймають виробництво, через створення робочих місць і залучення інвестицій, але також підвищує їхню залежність від зовнішніх корпорацій.

Четвертим механізмом є стандартизація продукції. ТНК впроваджують єдині стандарти якості, технологічні вимоги та маркетингові підходи для забезпечення ефективності глобальних операцій. Це спрощує міжнародну торгівлю, зменшує витрати на адаптацію продукції до різних ринків і забезпечує уніфікацію споживчих характеристик товарів. Водночас стандартизація сприяє поширенню глобальних брендів і формує однакові споживчі практики в різних країнах світу.

П'ятим механізмом є інтеграція постачальників у міжнародні ланцюги доданої вартості. ТНК активно залучають локальні компанії до своїх виробничих систем, формуючи багаторівневі мережі постачання. Це дозволяє підвищити ефективність логістики, знизити витрати та забезпечити стабільність постачання компонентів. Для національних підприємств така інтеграція відкриває доступ до

міжнародних ринків, сучасних технологій і управлінських практик, хоча водночас може створювати залежність від великих корпорацій.

Таким чином, механізми впливу ТНК на міжнародну торгівлю є комплексними та взаємопов'язаними. Вони не лише змінюють структуру світового товарообігу, а й формують нову модель глобальної економіки, в якій ключову роль відіграють мережеві зв'язки, технологічна координація та міжнародна виробнича кооперація.

Згідно з українськими дослідженнями, участь ТНК у міжнародній торгівлі сприяє зростанню експорту країн, що приймають інвестиції, але водночас підсилює залежність від зовнішніх ринків і ТНК є основними джерелами прямих іноземних інвестицій (ПІІ), які відіграють ключову роль у розвитку економік різних країн. Саме через ТНК відбувається переміщення капіталу, технологій та управлінських практик [43, 44].

Основні напрями впливу ТНК на інвестиційні процеси є визначальними для функціонування сучасної світової економіки. Саме ТНК виступають ключовими суб'єктами міжнародного руху капіталу, формуючи як масштаби, так і структуру глобальних інвестиційних потоків. Їхня діяльність охоплює різні форми інвестування від створення нових підприємств до складних операцій зі злиття та поглинання, а також активного реінвестування отриманих прибутків у розширення бізнесу.

Першим важливим напрямом є формування глобальних інвестиційних потоків. ТНК виступають основними джерелами прямих іноземних інвестицій (ПІІ), спрямовуючи капітал у різні регіони світу залежно від рівня економічної стабільності, вартості ресурсів, податкових умов та наявності кваліфікованої робочої сили. Завдяки цьому створюється складна система перерозподілу фінансових ресурсів між країнами, яка сприяє інтеграції національних економік у світову економічну систему. Крім того, ТНК не лише інвестують власний капітал, але й залучають фінансові ресурси через міжнародні ринки капіталу, посилюючи масштабність інвестиційних процесів.

Другим напрямом є створення нових виробничих потужностей, так звані greenfield-інвестиції. Цей тип інвестицій передбачає будівництво підприємств «з нуля» у приймаючій країні, включаючи інфраструктуру, виробничі лінії та логістичні системи. Greenfield-інвестиції мають особливе значення для економік, що розвиваються, оскільки вони сприяють створенню нових робочих місць, трансферу технологій і розвитку місцевих виробничих кластерів. Для ТНК це також можливість повністю контролювати виробничий процес і впроваджувати власні корпоративні стандарти управління та якості.

Третім напрямом є злиття та поглинання компаній (M&A - mergers and acquisitions), які є однією з найпоширеніших форм міжнародних інвестицій. Через M&A транснаціональні корпорації швидко розширюють свою присутність на нових ринках, отримують доступ до існуючих виробничих потужностей, брендів, технологій та каналів збуту. Такий підхід дозволяє значно скоротити час виходу на ринок порівняно з будівництвом нових підприємств. Водночас процеси злиття і поглинання часто призводять до структурних змін у національних економіках, включаючи концентрацію капіталу та зміну конкурентного середовища.

Четвертим важливим напрямом є реінвестування прибутків, яке відіграє ключову роль у довгостроковому розвитку міжнародної інвестиційної діяльності ТНК. Значна частина прибутків, отриманих дочірніми підприємствами, не виводиться з країни, а спрямовується на розширення виробництва, модернізацію обладнання, впровадження нових технологій та розвиток інфраструктури. Це сприяє поступовому зростанню обсягів інвестицій без необхідності постійного залучення нового зовнішнього капіталу. Реінвестування також підсилює економічну стійкість як самих корпорацій, так і країн-реципієнтів інвестицій.

П'ятим напрямом є розвиток інноваційної інфраструктури, який стає дедалі важливішим у контексті глобальної конкуренції. ТНК активно інвестують у створення дослідницьких центрів, лабораторій, технологічних парків та інноваційних кластерів у різних країнах світу. Це дозволяє їм не лише адаптувати продукцію до місцевих ринків, але й генерувати нові технологічні рішення у

глобальному масштабі. Інноваційна інфраструктура, створена за участі ТНК, сприяє розвитку національних інноваційних систем, підвищує рівень кваліфікації кадрів та стимулює науково-технічний прогрес. На рисунку 2.3. графічно зображено механізм впливу ТНК на міжнародну торгівлю.



Рисунок 2.3 Механізм впливу ТНК на міжнародну торгівлю

Джерело: складено за [41].

Таким чином, вплив ТНК на інвестиційні процеси є багатовимірним і системним. Вони виступають не лише як інвестори, але й як ключові архітектори глобального перерозподілу капіталу, технологій та управлінських практик.

Українські науковці відзначають, що інвестиційна активність ТНК є чутливою до глобальних криз, політичної нестабільності та регуляторного середовища, однак у довгостроковій перспективі залишається ключовим

джерелом економічного розвитку країн-реципієнтів. У таблиці 2.3. подано форми інвестиційної діяльності ТНК та їх вплив

Таблиця 2.3. – Форми інвестиційної діяльності ТНК та їх вплив

Форма інвестицій	Характеристика	Наслідки для економіки
Greenfield-інвестиції	Створення нових підприємств	Розвиток виробництва, зайнятість
M&A	Купівля та злиття компаній	Консолідація ринку
Реінвестування	Вкладення прибутку	Стабільність інвестицій
Спільні підприємства	Партнерство з місцевими фірмами	Технологічний трансфер

Джерело: складено за [45-46].

Міжнародна торгівля та інвестиційні процеси в діяльності ТНК є взаємопов'язаними та взаємозалежними. Прямі іноземні інвестиції часто супроводжуються збільшенням товарообміну між країнами, особливо у сфері комплектуючих, сировини та технологій. На рисунку 2.4 схематично зображено взаємозв'язок ПІІ та міжнародної торгівлі



Рисунок 2.4 Взаємозв'язок ПІІ та міжнародної торгівлі

Джерело: складено за [47].

Вплив ТНК на міжнародну економіку є амбівалентним і включає як позитивні, так і негативні ефекти. У сучасних умовах діяльність транснаціональних корпорацій (ТНК) характеризується глибокими структурними змінами, що зумовлені прискоренням глобалізаційних процесів, технологічною революцією та трансформацією світової економіки.

Якщо у другій половині ХХ століття домінувала модель індустріальної експансії ТНК, заснована на переміщенні виробництва та капіталу, то сьогодні на перший план виходять цифрові технології, інновації, екологічна відповідальність та нові форми глобальної організації бізнесу. У результаті формується нова модель функціонування ТНК, яка суттєво впливає на міжнародну торгівлю, інвестиційні потоки та глобальний розподіл праці.

З одного боку, ТНК сприяють економічному розвитку країн, які приймають інвестиції, через створення робочих місць, передачу технологій та розширення експортного потенціалу. З іншого боку, вони можуть посилювати економічну залежність, витіснити національних виробників та виводити прибутки за межі країни. У таблиці 2.4 подано позитивні та негативні ефекти впливу ТНК.

Таблиця 2.4. – Позитивні та негативні ефекти впливу ТНК

Позитивні ефекти	Негативні ефекти
Залучення інвестицій	Витіснення місцевих компаній
Технологічний трансфер	Монополізація ринків
Розвиток експорту	Виведення прибутків
Створення робочих місць	Економічна залежність

Джерело: складено за [40, 47].

Однією з найважливіших сучасних тенденцій є цифровізація бізнес-процесів. ТНК активно впроваджують цифрові технології в управління виробництвом, логістикою, маркетингом, фінансами та комунікаціями. Використання штучного інтелекту, великих даних (Big Data), Інтернету речей (IoT), хмарних обчислень та автоматизованих систем управління дозволяє

значно підвищувати ефективність діяльності та знижувати операційні витрати. Цифровізація забезпечує більш точне прогнозування попиту, оптимізацію ланцюгів постачання та оперативне прийняття рішень у глобальному масштабі. Крім того, вона сприяє формуванню єдиного цифрового середовища управління ТНК, у якому всі підрозділи компанії інтегровані в режимі реального часу, незалежно від їх географічного розташування.

Паралельно з цим активно розвиваються глобальні цифрові платформи, які стають новими центрами концентрації економічної влади. Такі корпорації, як Amazon, Google, Apple, Microsoft, Alibaba та інші, формують багаторівневі цифрові екосистеми, що об'єднують виробників, споживачів і постачальників послуг.

Ці платформи забезпечують миттєвий обмін інформацією, спрощують міжнародну торгівлю та створюють нові моделі бізнесу, засновані на даних і цифрових сервісах. У межах платформ формується значна частина доданої вартості сучасної економіки, що поступово витісняє традиційні форми виробництва матеріальних товарів. Таким чином, цифрові платформи змінюють не лише механізми торгівлі, але й саму структуру глобальної економіки.

Ще однією важливою тенденцією є зростання ролі послуг у структурі міжнародної торгівлі. У сучасній економіці спостерігається поступовий перехід від товарної моделі до сервісної, де ключову роль відіграють фінансові, інформаційні, освітні, медичні, логістичні та консалтингові послуги. ТНК активно експортують послуги через цифрові канали, що дозволяє їм масштабувати діяльність без необхідності фізичної присутності на кожному ринку. Особливо швидко зростає сектор ІТ-послуг, програмного забезпечення та цифрового контенту. Це явище отримало назву «сервісизація економіки» і є одним із ключових факторів трансформації міжнародної торгівлі.

Важливим напрямом розвитку є активізація інвестицій у країни, що розвиваються. ТНК дедалі більше орієнтуються на регіони Азії, Африки та Латинської Америки, які демонструють високі темпи економічного зростання, демографічний потенціал і розширення внутрішніх ринків. Інвестиції в ці країни

дозволяють корпораціям отримувати доступ до дешевших виробничих ресурсів, нових ринків збуту та природних ресурсів. Водночас для приймаючих країн такі інвестиції є важливим джерелом економічного розвитку, оскільки сприяють створенню робочих місць, розвитку інфраструктури, модернізації виробництва та трансферу технологій. Проте цей процес також може супроводжуватися посиленням залежності від іноземного капіталу та нерівномірністю економічного розвитку.

Окрему увагу слід приділити впровадженню ESG-стандартів (Environmental, Social, Governance), які стають невід'ємною частиною сучасної корпоративної стратегії ТНК. Екологічна складова передбачає зменшення негативного впливу на довкілля, скорочення викидів парникових газів та перехід до відновлюваних джерел енергії. Соціальний аспект охоплює питання умов праці, дотримання прав людини, гендерної рівності та соціальної відповідальності бізнесу. Управлінський компонент стосується прозорості корпоративного управління, боротьби з корупцією та підзвітності. Впровадження ESG-стандартів стає не лише етичним вибором, але й економічною необхідністю, оскільки інвестори дедалі частіше враховують ці критерії при прийнятті рішень щодо фінансування компаній.

Ще однією сучасною тенденцією є релокація виробництв, яка включає концепції *nearshoring* та *friendshoring*. *Nearshoring* передбачає перенесення виробничих потужностей ближче до основних ринків збуту, що дозволяє скоротити логістичні витрати, підвищити швидкість постачання та зменшити ризики перебоїв у ланцюгах постачання. *Friendshoring* означає розміщення виробництва у країнах-партнерах із політичною та економічною стабільністю і надійними союзницькими відносинами. Ці тенденції особливо посилилися після глобальних криз, зокрема пандемії COVID-19 та геополітичних конфліктів, які продемонстрували вразливість глобальних ланцюгів постачання. У результаті ТНК змінюють свої стратегії, балансуючи між ефективністю, безпекою та стійкістю.

Українські дослідники підкреслюють, що цифрова трансформація ТНК докорінно змінює традиційні механізми міжнародної торгівлі. Вона зменшує значення фізичних товарів як основного об'єкта міжнародного обміну та посилює роль цифрових продуктів, даних і послуг. У сучасних умовах саме інформація стає ключовим ресурсом економічного розвитку, а цифрові технології - основним інструментом створення доданої вартості. Це призводить до формування нової моделі глобальної економіки, де конкурентоспроможність країн і компаній визначається рівнем цифровізації, інноваційним потенціалом та здатністю інтегруватися у глобальні мережеві структури.

Таким чином, сучасні тенденції розвитку ТНК свідчать про їхню глибоку трансформацію та перехід до якісно нової моделі функціонування. Вони стають не лише виробничими або інвестиційними структурами, а глобальними цифровими та інноваційними екосистемами, які формують нові правила міжнародної економічної взаємодії та визначають напрями розвитку світової торгівлі у XXI столітті.

### 2.3. Проблеми та перспективи діяльності ТНК в Україні

Діяльність ТНК в Україні є одним із ключових факторів інтеграції національної економіки у світову систему господарювання та важливим елементом формування сучасної моделі економічного розвитку. Умови глобалізації, відкритості ринків і залучення іноземного капіталу сприяють активній присутності ТНК у різних секторах української економіки. Вони виступають не лише як інвестори, але й як носії сучасних управлінських практик, технологій та інновацій, що суттєво впливає на модернізацію виробництва, підвищення продуктивності праці та конкурентоспроможності національних підприємств.

Однією з головних ролей ТНК в Україні є інвестиційна функція. Саме транснаціональні корпорації забезпечують значну частку прямих іноземних інвестицій (ПІ), які спрямовуються у реальний сектор економіки, фінансову сферу та інфраструктурні проєкти.

За даними Державної служби статистики України та аналітичних оцінок UNCTAD, понад 80% загального обсягу ПІ в Україну надходить через канали, пов'язані з діяльністю ТНК. Це свідчить про їхню визначальну роль у формуванні інвестиційного клімату, а також у забезпеченні доступу до міжнародного капіталу. Водночас така концентрація інвестицій підкреслює високу залежність української економіки від рішень глобальних корпорацій та міжнародної кон'юнктури [48].

Важливим аспектом діяльності ТНК є їхній вплив на технологічний розвиток України. Завдяки інвестиціям міжнародних компаній відбувається трансфер сучасних технологій, впровадження новітнього обладнання та управлінських систем, а також підвищення рівня цифровізації підприємств.

Це особливо помітно у галузях, де ТНК мають значну присутність, зокрема в ІТ-секторі, харчовій промисловості та фармацевтиці. У результаті українські підприємства отримують доступ до глобальних виробничих стандартів, що сприяє їх інтеграції у міжнародні ланцюги доданої вартості.

Найбільша концентрація транснаціональних корпорацій в Україні спостерігається у кількох стратегічно важливих секторах економіки. Перш за все, це агропромисловий комплекс, який є одним із найбільш привабливих для іноземних інвесторів завдяки значному ресурсному потенціалу України, родючим ґрунтам та експортній орієнтації галузі. ТНК активно інвестують у виробництво сільськогосподарської продукції, переробку, логістику та експортні операції, що сприяє модернізації аграрного сектору та підвищенню його ефективності.

На рисунку 2.5 подано концентрацію ТНК в Україні за секторами економіки.



Рисунок 2.5 Концентрація ТНК в Україні за секторами економіки станом на 01.01.2024 р.

Джерело: складено за [39, 40].

Аналіз рисунка 2.5 свідчить, що найбільша концентрація транснаціональних корпорацій в Україні спостерігається в агропромисловому комплексі, який залишається одним із найпривабливіших секторів для іноземних інвесторів. Це обумовлено значним природно-ресурсним потенціалом країни, високою конкурентоспроможністю аграрної продукції на світових ринках та експортною орієнтацією галузі. Вагоме місце також займають харчова промисловість, енергетика, фінансовий сектор і сфера торгівлі та логістики, що свідчить про диверсифікацію напрямів діяльності ТНК в Україні та їх зацікавленість у розвитку різних сегментів національної економіки.

Присутність транснаціональних корпорацій у зазначених секторах сприяє залученню прямих іноземних інвестицій, модернізації виробництва, розвитку експортного потенціалу та інтеграції України у глобальні ланцюги доданої

вартості. Водночас така структура інвестицій свідчить про переважну орієнтацію міжнародного капіталу на галузі з відносно швидкою окупністю та високою ресурсною забезпеченістю. Тому одним із пріоритетних завдань економічної політики держави має стати стимулювання діяльності ТНК у високотехнологічних секторах, що дозволить посилити інноваційний розвиток, підвищити конкурентоспроможність економіки та забезпечити довгострокове економічне зростання.

Другим важливим сектором є харчова промисловість, де представлені численні міжнародні бренди, які інвестують у виробничі потужності, дистрибуцію та маркетинг. Їхня діяльність сприяє підвищенню якості продукції, впровадженню міжнародних стандартів безпеки харчових продуктів та розвитку конкурентного середовища на внутрішньому ринку. Водночас це стимулює українські компанії до модернізації та адаптації до глобальних вимог споживачів.

Енергетичний сектор також є важливим напрямом присутності ТНК в Україні. Міжнародні компанії беруть участь у проєктах з видобутку енергоресурсів, розвитку відновлюваної енергетики та модернізації енергетичної інфраструктури. Це сприяє підвищенню енергетичної безпеки країни, диверсифікації джерел постачання енергії та впровадженню екологічно чистих технологій. Особливо актуальним є розвиток «зеленої» енергетики, який відповідає сучасним глобальним ESG-стандартам.

Окреме місце займає ІТ-сектор, який став одним із найбільш динамічних напрямів залучення ТНК в Україні. Міжнародні технологічні компанії відкривають дослідницькі центри, офіси розробки програмного забезпечення та сервісні підрозділи. Україна приваблює їх високим рівнем кваліфікації ІТ-фахівців, конкурентною вартістю праці та значним експортним потенціалом цифрових послуг. У результаті країна поступово інтегрується у глобальний цифровий простір та стає важливим гравцем на ринку ІТ-аутсорсингу.

Фармацевтична промисловість і сектор ритейлу також активно розвиваються під впливом ТНК. У фармацевтиці міжнародні корпорації

впроваджують сучасні технології виробництва лікарських засобів, стандарти якості та системи контролю. У сфері ритейлу ТНК формують сучасні торговельні мережі, змінюють споживчі звички населення та підвищують рівень конкуренції на внутрішньому ринку. Це сприяє розвитку логістики, електронної комерції та сервісної інфраструктури.

Водночас діяльність ТНК в Україні має не лише позитивні, але й певні виклики. Серед них - ризики надмірної залежності від іноземного капіталу, витіснення національних виробників з окремих сегментів ринку, а також репатріація прибутків за кордон. Крім того, існує проблема нерівномірного розподілу інвестицій між регіонами та секторами економіки. Це вимагає від держави формування ефективної політики регулювання діяльності ТНК з метою максимізації позитивного ефекту для національної економіки.

Найбільш активними інвесторами та учасниками українського ринку є транснаціональні корпорації з країн Європейського Союзу, США, Туреччини та Китаю. Європейські компанії традиційно займають провідні позиції завдяки географічній близькості, історичним торговельним зв'язкам та процесам євроінтеграції України. Зокрема, корпорації з Німеччини, Франції та Нідерландів активно інвестують у промисловість, агросектор, фінансові послуги та логістику. Їхня діяльність часто супроводжується впровадженням високих стандартів корпоративного управління, екологічних норм та інноваційних технологій виробництва.

Американські транснаціональні корпорації представлені переважно у сферах харчової промисловості, інформаційних технологій, фармацевтики та споживчих товарів. Їх стратегія на українському ринку орієнтована на довгострокову присутність, розвиток брендів і розширення каналів дистрибуції. Важливою особливістю американських компаній є активне впровадження інноваційних управлінських практик та цифрових технологій, що позитивно впливає на конкурентоспроможність українського бізнес-середовища.

Турецькі компанії демонструють значну активність у будівельній галузі, легкій промисловості та торгівлі. Їхня присутність в Україні зумовлена

геоекономічними факторами, вигідним логістичним розташуванням країни та зростаючим попитом на інфраструктурні проекти. Китайські корпорації, у свою чергу, поступово розширюють свою присутність, зосереджуючись на інфраструктурних інвестиціях, енергетиці, телекомунікаціях та промислового виробництві. Їх діяльність часто пов'язана з великими інвестиційними проектами та участю в модернізації транспортної та енергетичної інфраструктури.

Серед найбільш відомих транснаціональних корпорацій, що функціонують в Україні, можна виділити такі глобальні бренди, як Nestlé, Coca-Cola, Samsung, Bayer, Huawei, McDonald's та PepsiCo. Ці компанії мають значний вплив на формування споживчого ринку, розвиток промислових стандартів та впровадження інноваційних технологій у виробництво і логістику.

Зокрема, компанія Nestlé є одним із найбільших гравців у харчовій промисловості України, інвестуючи у виробничі потужності, систему постачання та розвиток локальних брендів. Coca-Cola та PepsiCo займають провідні позиції на ринку безалкогольних напоїв, активно розвиваючи дистрибуційні мережі та маркетингові стратегії. McDonald's як глобальна мережа швидкого харчування не лише забезпечує робочі місця, але й виступає прикладом стандартизації сервісу та управління якістю.

У сфері високих технологій Samsung та Huawei відіграють важливу роль у розвитку цифрової інфраструктури, телекомунікацій та електроніки. Їх діяльність сприяє поширенню сучасних технологічних рішень серед населення та бізнесу, а також стимулює конкуренцію на ринку електронних пристроїв. Компанія Bayer, як представник фармацевтичного та агрохімічного секторів, робить внесок у розвиток медицини та аграрного виробництва, впроваджуючи інноваційні препарати та технології захисту рослин.

Діяльність зазначених ТНК охоплює широкий спектр економічних функцій. Вони не обмежуються лише виробництвом товарів, а активно беруть участь у дистрибуції, логістиці, маркетингу, а також у науково-дослідних та інноваційних розробках. Це дозволяє створювати додану вартість на різних

етапах виробничого циклу та інтегрувати Україну у глобальні ланцюги постачання. У таблиці 2.4 подано динаміку прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну у 2021–2024 рр.

Таблиця 2.4. - Динаміка прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну у 2021–2024 рр.

Рік	Обсяг ПІІ, млрд дол. США	Темп зміни до попереднього року, %	Основні фактори впливу
2021	7,3	+196,0	Післякризове відновлення економіки, зростання інвестиційної активності, стабілізація після пандемії COVID-19
2022	0,8	-89,0	Повномасштабне вторгнення РФ, високі безпекові ризики, скорочення міжнародної ділової активності
2023	4,2	+425,0	Часткове відновлення економіки, адаптація бізнесу до воєнних умов, підтримка міжнародних партнерів
2024*	3,8	-9,5	Збереження воєнних ризиків, обережність інвесторів, підготовка до проєктів післявоєнної відбудови

Джерело: складено за [1, 32, 39].

Дані таблиці 2.4 свідчать про значну волатильність іноземних інвестицій в Україні протягом 2021–2024 років. Найвищий показник ПІІ було зафіксовано у 2021 році, коли обсяг інвестицій становив 7,3 млрд дол. США. Цей період характеризувався відносною макроекономічною стабільністю, відновленням світової економіки після пандемії COVID-19 та поступовим зростанням інтересу іноземних інвесторів до ринків, що розвиваються.

Однак у 2022 році ситуація кардинально змінилася. Повномасштабне вторгнення спричинило різке скорочення інвестиційних потоків до рівня близько 0,8 млрд дол. США. Це стало одним із найнижчих показників за весь період незалежності України. Основною причиною такого падіння стало різке зростання воєнних ризиків, руйнування виробничої та транспортної інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів, а також загальна невизначеність щодо перспектив економічного розвитку країни.

У 2023 році спостерігалось часткове відновлення притоку ПІІ - до приблизно 4,2 млрд дол. США. Це відновлення відбулося на тлі адаптації української економіки до умов війни, стабілізації макрофінансової системи та активізації міжнародної фінансової допомоги. Важливу роль відіграли також державні реформи, спрямовані на підтримку інвесторів, спрощення регуляторних процедур та цифровізацію державних послуг.

Не менш важливим є впровадження сучасних технологій та інновацій. Це позитивно впливає на модернізацію національної економіки, підвищення продуктивності праці та конкурентоспроможності українських підприємств. На рисунку 2.6 схематично зображено вплив ТНК на економіку України.



Рисунок 2.6. Вплив ТНК на економіку України

Джерело: авторська розробка.

Водночас важливу стабілізуючу роль відіграють державні реформи та міжнародна підтримка. Україна продовжує впроваджувати антикорупційні

заходи, реформувати судову систему, покращувати інвестиційний клімат та гармонізувати законодавство з нормами Європейського Союзу.

Важливим позитивним ефектом діяльності ТНК є створення нових робочих місць та підвищення рівня зайнятості населення. Великі міжнародні компанії, відкриваючи свої дочірні підприємства або виробничі потужності в Україні, забезпечують працевлаштування тисяч громадян. Крім того, ТНК часто пропонують вищий рівень оплати праці, сучасні умови праці та можливості професійного розвитку. Це сприяє формуванню нових стандартів управління персоналом, розвитку корпоративної культури та підвищенню кваліфікації працівників.

Попри вагомий внесок ТНК у розвиток економіки України, їх діяльність супроводжується низкою проблем та викликів, які стримують ефективне використання потенційних переваг міжнародного інвестування. У сучасних умовах глобальної нестабільності особливо актуальними стають питання інвестиційної безпеки, технологічної незалежності та формування інституційного середовища для функціонування ТНК.

Однією з головних проблем є високі інвестиційні ризики в Україні. Для транснаціональних корпорацій стабільність економічного та політичного середовища є одним із ключових факторів при ухваленні інвестиційних рішень. Проте в Україні інвестиційний клімат суттєво ускладнюється через воєнні дії, безпекові ризики та політичну нестабільність.

Технологічна залежність також підвищує ризики економічної вразливості у довгостроковій перспективі. У разі припинення співпраці з міжнародними компаніями або обмеження доступу до сучасних технологій окремі галузі економіки можуть втратити конкурентоспроможність. Саме тому важливим напрямом економічної політики України є підтримка національних інновацій, розвиток наукових досліджень та стимулювання співпраці між ТНК і українськими науково-дослідними центрами.

Таким чином, діяльність транснаціональних корпорацій в Україні має неоднозначний характер. З одного боку, ТНК сприяють залученню інвестицій,

модернізації економіки та інтеграції держави у світові ринки. З іншого боку, існують серйозні виклики, пов'язані з інвестиційними ризиками, слабкістю інституційного середовища, технологічною залежністю та відтоком капіталу. У зв'язку з цим ефективна державна політика повинна бути спрямована на створення сприятливого інвестиційного клімату, стимулювання локалізації виробництва та розвиток національного інноваційного потенціалу.

Для ТНК корпорацій інтеграція України до ЄС означатиме розширення доступу до великого європейського ринку, спрощення торговельних процедур та підвищення стабільності економічного середовища.

Таким чином, ТНК корпорації відіграють двоїсту роль в економіці України: з одного боку, вони є джерелом інвестицій, технологій та економічного зростання, а з іншого - можуть створювати ризики залежності та структурних дисбалансів. Ефективне використання їх потенціалу можливе лише за умови формування збалансованої державної політики, спрямованої на розвиток національної економіки, інновацій та інтеграцію у глобальні економічні процеси.

## ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У сучасних умовах глобалізації та посилення взаємозалежності національних економік транснаціональні корпорації (ТНК) виступають одним із ключових рушійних факторів розвитку світової економіки. Вони формують архітектуру міжнародної торгівлі, визначають напрями руху капіталу, впливають на розміщення виробництва та забезпечують функціонування глобальних ланцюгів доданої вартості. У XXI столітті світова економіка дедалі більше трансформується у систему корпоративно керованих мереж, де саме ТНК виступають основними центрами прийняття рішень і концентрації ресурсів.

У процесі дослідження було встановлено, що ТНК є головними суб'єктами міжнародного економічного обміну, оскільки через їх внутрішньофірмові операції здійснюється значна частка світової торгівлі товарами та послугами. Вони формують складні виробничі та логістичні мережі, які охоплюють десятки країн, забезпечуючи оптимізацію витрат, підвищення ефективності виробництва та прискорення глобального руху товарів і капіталу.

У роботі доведено, що ТНК є основними інвесторами у світовій економіці, оскільки саме вони забезпечують більшість потоків прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Інвестиційна діяльність ТНК реалізується через створення нових підприємств, злиття і поглинання компаній, реінвестування прибутків та формування стратегічних альянсів. Водночас інвестиційні процеси є надзвичайно чутливими до глобальних криз, геополітичної нестабільності та змін у міжнародному регуляторному середовищі, що підтверджується коливаннями світових потоків ПІІ у 2020–2024 роках.

Особливу увагу в дослідженні приділено ролі ТНК у формуванні глобальних ланцюгів доданої вартості (GVC). Встановлено, що сучасна модель світового виробництва базується на поділі виробничих процесів між різними країнами, де ТНК координують розміщення окремих етапів створення продукції. Це дозволяє знижувати витрати, підвищувати продуктивність та інтегрувати національні економіки у глобальні виробничі системи. Водночас така модель

посилює залежність країн, що розвиваються, від стратегій транснаціональних корпорацій.

У роботі визначено, що важливою тенденцією сучасного розвитку ТНК є їх цифрова трансформація. Транснаціональні корпорації активно переходять від класичних виробничих моделей до цифрових платформ, використовуючи великі дані, штучний інтелект, хмарні технології та електронну комерцію. Це призводить до формування нової моделі глобалізації - цифрової, у якій ключовими ресурсами стають інформація, дані та технологічні платформи.

У результаті дослідження встановлено, що вплив ТНК на світову економіку є суперечливим. З одного боку, вони сприяють економічному зростанню, поширенню технологій, створенню робочих місць та розвитку міжнародної торгівлі. З іншого боку, діяльність ТНК може призводити до монополізації ринків, витіснення національних виробників, концентрації капіталу в обмеженій кількості країн та посилення економічної нерівності у світовому масштабі.

Важливим результатом дослідження стало визначення того, що у сучасних умовах посилюється геоекономічна фрагментація світової економіки, яка впливає на стратегії діяльності ТНК. Корпорації змушені адаптуватися до нових умов, пов'язаних із регіоналізацією світових ринків, торговельними обмеженнями та зміною глобальних виробничих ланцюгів.

Окремо проаналізовано роль ТНК у національних економіках, зокрема в Україні. Встановлено, що транснаціональні корпорації є важливим джерелом інвестицій, технологій та інтеграції у світові ринки. Вони сприяють розвитку експорту, модернізації виробництва та створенню робочих місць. Водночас економіка України залишається вразливою до зовнішніх впливів через недостатній рівень технологічної локалізації, обмежену участь у високотехнологічних сегментах глобальних ланцюгів вартості та значну залежність від іноземного капіталу.

Було встановлено, що основними проблемами залучення та функціонування ТНК в Україні є високі інвестиційні ризики, недостатня

ефективність інституційного середовища, обмежений розвиток інноваційної інфраструктури, слабка інтеграція науки та бізнесу, а також відтік кваліфікованих кадрів. Ці фактори стримують повноцінне використання потенціалу транснаціональних корпорацій для розвитку національної економіки.

Проведене дослідження дозволило визначити основні напрями підвищення ефективності взаємодії України з ТНК та посилення її позицій у світовій економіці. Насамперед необхідним є вдосконалення інституційного середовища шляхом забезпечення стабільності законодавства, зменшення корупційних ризиків, підвищення прозорості регуляторних процедур та гармонізації інвестиційної політики з європейськими стандартами.

Важливим напрямом є стимулювання залучення ТНК до розвитку високотехнологічних секторів економіки України. Доцільним є створення умов для відкриття дослідницьких центрів, інноваційних кластерів та індустріальних парків, що сприятиме переходу від сировинної моделі економіки до інноваційної.

Окрему увагу слід приділити розвитку людського капіталу, оскільки саме рівень освіти, професійної підготовки та цифрових компетентностей визначає здатність країни ефективно взаємодіяти з ТНК. Необхідним є модернізація системи освіти, підтримка STEM-напрямів та розвиток інноваційного підприємництва.

Важливим стратегічним напрямом є активізація інтеграції України у глобальні ланцюги доданої вартості через розвиток експорту продукції з високою доданою вартістю, підтримку малого та середнього бізнесу та розширення міжнародного співробітництва у сфері інновацій та цифровізації.

Крім того, перспективним напрямом є використання потенціалу ТНК у процесі післявоєнного відновлення України, зокрема через механізми державно-приватного партнерства, залучення інвестицій у відбудову інфраструктури, розвиток «зеленої» економіки та цифрової трансформації.

У сучасній глобальній економіці спостерігається посилення ролі регіональних економічних блоків, що суттєво впливає на стратегії транснаціональних корпорацій. ТНК дедалі частіше переходять від глобальної

моделі розміщення виробництва до регіоналізованих структур, орієнтованих на скорочення логістичних ризиків та політичної невизначеності. Це призводить до формування нових центрів економічної активності та зміни географії світових інвестицій.

Важливою тенденцією є також зростання ролі сталого розвитку та ESG-стандартів у діяльності ТНК. Сучасні корпорації змушені враховувати екологічні, соціальні та управлінські фактори у своїх інвестиційних рішеннях. Це сприяє переходу до більш відповідальних моделей бізнесу, орієнтованих на довгострокову стабільність та мінімізацію екологічного впливу.

Окремо слід відзначити посилення ролі цифрових платформ як нової форми ТНК. Такі компанії, як глобальні технологічні корпорації, формують власні екосистеми, які охоплюють мільйони користувачів і компаній по всьому світу. Це змінює традиційні підходи до конкуренції та створює нові монопольні ризики у сфері даних та цифрових сервісів.

Суттєвим викликом сучасного етапу розвитку ТНК є зростання геополітичної напруженості та торговельних конфліктів між провідними економіками світу. Це змушує корпорації диверсифікувати виробничі ланцюги, змінювати логістику та переорієнтовувати інвестиційні потоки на політично стабільні регіони.

У контексті України важливим є формування довгострокової стратегії співпраці з ТНК, яка повинна базуватися на принципах взаємної вигоди, технологічного розвитку та інноваційного партнерства. Це дозволить не лише залучати інвестиції, але й забезпечувати трансфер знань і технологій у національну економіку.

Таким чином, транснаціональні корпорації залишаються ключовими агентами глобалізації, однак їх роль поступово трансформується під впливом цифровізації, гео економічних змін та нових вимог сталого розвитку. Для України ефективна взаємодія з ТНК є стратегічною умовою економічного відновлення, модернізації та інтеграції у світову економіку.

Крім того, дедалі більшого значення для діяльності транснаціональних корпорацій набувають екологічні та соціальні аспекти розвитку. У межах концепції ESG (Environmental, Social, Governance) міжнародні компанії змушені враховувати не лише економічні результати своєї діяльності, а й вплив на довкілля, суспільство та якість корпоративного управління. У результаті ТНК активно інвестують у розвиток відновлюваної енергетики, скорочення викидів парникових газів, підвищення енергоефективності виробництва та реалізацію соціальних програм. Це сприяє поширенню принципів сталого розвитку та формуванню більш відповідальної моделі глобального бізнесу.

Важливою тенденцією є також посилення ролі інновацій та науково-дослідної діяльності у конкурентній боротьбі між транснаціональними корпораціями. У сучасній економіці саме знання, технології та інтелектуальний капітал стають головними джерелами конкурентних переваг. Тому провідні ТНК постійно збільшують витрати на дослідження та розробки, створюють міжнародні мережі інноваційних центрів і активно співпрацюють з університетами та науковими установами. Це дозволяє прискорювати впровадження нових технологій, розробку інноваційної продукції та підвищувати ефективність глобальних виробничих процесів.

Для України використання потенціалу співпраці з транснаціональними корпораціями має стати одним із пріоритетних напрямів економічної політики. Особливу увагу доцільно приділяти залученню інвестицій у високотехнологічні галузі, розвиток науково-дослідної інфраструктури, цифрову економіку, «зелену» енергетику та сучасне машинобудування. За умови створення сприятливого інвестиційного середовища та продовження євроінтеграційних реформ Україна зможе не лише збільшити обсяги іноземних інвестицій, але й посилити свою роль у глобальних ланцюгах доданої вартості, забезпечивши довгострокове економічне зростання та підвищення міжнародної конкурентоспроможності.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). World Investment Report 2024 [Електронний ресурс]. Geneva : United Nations, 2024. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2024> (дата звернення: 13.01.2026).
2. Multinational corporation (MNC) [Електронний ресурс]. URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/Multinational\\_corporation](https://en.wikipedia.org/wiki/Multinational_corporation) (дата звернення: 15.01.2026).
3. Лук'яненко Д. Г. Міжнародна економіка : підручник. Київ : КНЕУ, 2020. 543 с.
4. Козюк В. В. Міжнародні фінанси : навч. посіб. Тернопіль : Економічна думка, 2021. 368 с.
5. Філіпенко А. С. Світова економіка : підручник. Київ : Либідь, 2019. 640 с.
6. Рогач О. І. Транснаціональні корпорації : підручник. Київ : КНЕУ, 2022. 412 с.
7. Савельєв Є. В. Міжнародна економіка та глобалізація : навч. посіб. Київ : Знання, 2023. 390 с.
8. TNC vs MNC – основні відмінності [Електронний ресурс]. URL: <https://www.askdifference.com/tnc-vs-mnc/> (дата звернення: 18.01.2026).
9. Encyclopedia of Geography: Transnational Corporations [Електронний ресурс]. URL: <https://sk.sagepub.com/reference/geography/n1260.xml> (дата звернення: 20.01.2026).
10. Difference between TNC and MNC [Електронний ресурс]. URL: <https://thedifferencebetween.org/difference-between-tnc-and-mnc/> (дата звернення: 22.01.2026).
11. Strategic Management Materials: MNC vs TNC [Електронний ресурс]. URL: <https://www.anytimeclass.com/important-course/strategic-management/ch-2-dynamics-of-competitive-strategy/mnc-vs-tnc> (дата звернення: 25.01.2026).

12. Transnational Corporations [Електронний ресурс]. URL: <https://www.encyclopedia.com/social-sciences-and-law/economics-business-and-labor/businesses-and-occupations/transnational-corporations> (дата звернення: 27.01.2026).
13. UNCTAD. Transnational Corporations [Електронний ресурс]. URL: <https://unctad.org/topic/investment/transnational-corporations> (дата звернення: 30.01.2026).
14. Dicken P. Global Shift: Mapping the Changing Contours of the World Economy. New York : Guilford Press, 2015. 632 p.
15. Caves R. E. Multinational Enterprise and Economic Analysis. Cambridge : Cambridge University Press, 2007. 344 p.
16. Максименко А., Галенко П. Цифрова трансформація міжнародного бізнесу // Економіка та суспільство. 2023. № 5. С. 112–118.
17. UNCTAD. World Investment Report 2023. Geneva : United Nations, 2023. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023> (дата звернення: 20.01.2026).
18. World Bank. World Development Report 2023: Digitalization and Development. Washington, DC, 2023. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2023> (дата звернення: 27.01.2026).
19. World Bank. Global Economic Prospects 2024. Washington, DC, 2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects> (дата звернення: 03.02.2026).
20. International Monetary Fund. World Economic Outlook 2024. Washington, DC, 2024. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO> (дата звернення: 10.02.2026).
21. OECD. Multinational Enterprises and Global Value Chains Report. Paris, 2022. URL: <https://www.oecd.org/industry/ind/global-value-chains.htm> (дата звернення: 17.02.2026).

22. UNCTAD. World Investment Report 2025 [Електронний ресурс]. Geneva : United Nations, 2025. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2025> (дата звернення: 24.02.2026).
23. Овчарук М., Мотриченко В. ТНК та економіка України: проблеми інтеграції // Фінансовий простір. 2019. № 3. С. 44–51.
24. Зінчук Т. та ін. Disproportionality of Ukraine’s Participation in International Business // Studies of Applied Economics. 2021. Vol. 39(4). P. 1–12.
25. World Bank. World Development Report 2023: Digitalization and Development [Електронний ресурс]. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2023> (дата звернення: 17.03.2026).
26. Apple. Supplier List 2024 [Електронний ресурс]. URL: <https://www.apple.com/supplier-responsibility/> (дата звернення: 24.03.2026).
27. World Trade Organization. World Trade Statistical Review 2024 [Електронний ресурс]. Geneva, 2024. URL: [https://www.wto.org/english/res\\_e/statis\\_e/wts2024\\_e/wts2024\\_e.pdf](https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2024_e/wts2024_e.pdf) (дата звернення: 31.03.2026).
28. European Commission. The 2024 EU Industrial R&D Investment Scoreboard [Електронний ресурс]. Brussels, 2024. URL: <https://iri.jrc.ec.europa.eu/scoreboard/2024-eu-industrial-rd-investment-scoreboard> (дата звернення: 07.04.2026).
29. International Monetary Fund. World Economic Outlook 2024 [Електронний ресурс]. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO> (дата звернення: 14.04.2026).
30. World Bank Data. Foreign Direct Investment Statistics [Електронний ресурс]. URL: <https://data.worldbank.org> (дата звернення: 21.04.2026).
31. OECD. OECD Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct [Електронний ресурс]. Paris, 2023. URL: <https://www.oecd.org/investment/mne/ourwork/responsible-business-conduct.htm> (дата звернення: 28.04.2026).

32. UNCTAD. World Investment Report 2025 [Электронный ресурс]. Geneva : United Nations, 2025. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2025> (дата звернения: 05.05.2026).
33. UNCTAD. World Investment Report 2024 [Электронный ресурс]. Geneva : United Nations, 2024. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2024> (дата звернения: 12.05.2026).
34. World Bank. World Development Report 2023: Digitalization and Development [Электронный ресурс]. Washington, DC, 2023. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2023> (дата звернения: 15.05.2026).
35. IMF. Digitalization and Productivity Growth [Электронный ресурс]. Washington, DC, 2023. URL: <https://www.imf.org> (дата звернения: 15.05.2026).
36. OECD. Global Value Chains and Supply Chain Resilience [Электронный ресурс]. Paris, 2024. URL: <https://www.oecd.org> (дата звернения: 15.05.2026).
37. OECD. OECD Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct [Электронный ресурс]. Paris, 2023. URL: <https://www.oecd.org/investment/mne/> (дата звернения: 15.05.2026).
38. European Commission. The 2024 EU Industrial R&D Investment Scoreboard [Электронный ресурс]. Brussels, 2024. URL: <https://iri.jrc.ec.europa.eu/scoreboard/2024-eu-industrial-rd-investment-scoreboard> (дата звернения: 15.05.2026).
39. World Bank. Global Economic Prospects 2024 [Электронный ресурс]. Washington, DC, 2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects> (дата звернения: 15.05.2026).
40. World Economic Forum. Future of Global Corporations Report 2025 [Электронный ресурс]. Geneva, 2025. URL: <https://www.weforum.org> (дата звернения: 15.05.2026).
41. World Trade Organization. World Trade Statistical Review 2024 [Электронный ресурс]. Geneva, 2024. URL: [https://www.wto.org/english/res\\_e/statis\\_e/wts2024\\_e/wts2024\\_e.pdf](https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2024_e/wts2024_e.pdf) (дата звернения: 15.05.2026).

42. Якубовський С. Вплив інвестиційної діяльності транснаціональних корпорацій на експортний потенціал України // Сталий розвиток економіки. 2025. № 1. С. 45–52.
43. Капранов М. Роль транснаціональних корпорацій у процесах глобалізації світової економіки // Вісник економічної науки України. 2023. № 2. С. 33–40.
44. Кухарик В. Сучасні тенденції розвитку ТНК в умовах глобалізації // Економічний часопис. 2020. № 4. С. 18–25.
45. Яхно Т., Кравець Л. Вплив аграрних ТНК на міжнародні ринки України // Вісник ЛТЕУ. 2025. № 3. С. 60–68.
46. Булкот О. Міжнародна інвестиційна діяльність транснаціональних корпорацій // Економічний простір. 2019. № 150. С. 72–80.
47. Когут М. Глобалізаційні процеси та роль ТНК у світовій економіці // Український економічний часопис. 2024. № 1. С. 55–63.
48. Сімахова А., Юрчук К. Вплив транснаціональних корпорацій на економіки країн, що розвиваються // Економіка, управління та адміністрування. 2024. № 2. С. 90–97.